

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 12/6969

Vår ref.: 207.8/NSS

Dato: 19. desember 2012

NOU 2012: 15 Politikk for likestilling

Akademikerne viser til departementets brev av 12. oktober i år hvor man ber om høringsuttalelser til NOU 2012: 15 *Politikk for likestilling*, innstilling fra Likestillingsutvalget.

Likestillingsutvalget har levert en grundig og viktig rapport. Utvalget har gjennomgått likestillingsstatus på sentrale samfunnsområder og foreslår fire innsatsområder: *folkestyre, valgfrihet, fordeling og sårbarhet*. Akademikerne er særlig opptatt av innsatsområdene *valgfrihet og fordeling* som omhandler utdanning, arbeidsliv og balansen mellom arbeid og omsorg. Vi viser også til den uttalelsen vi ga til Likestillingsutvalgets første innstilling NOU 2011: 18 *Struktur for likestilling*.

Hovedpunkter

Akademikernes hovedsynspunkter til Likestillingsutvalgets forslag er:

- Akademikerne støtter innføring av likestillingsstipend i videregående og høyere utdanning.

- Akademikerne støtter en mer målrettet bruk av kjønnsponng i høyere utdanning.
- Akademikerne er positiv til en trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet. Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd bør være arena for den politiske forankringen av en slik avtale.
- Akademikerne støtter forslag om selvstendig rett for fedre til foreldrepenger
- Akademikerne støtter reell tredeling av foreldrepengeperioden.
- Akademikerne støtter at det innføres omsorgspenger i 10 dager ved omsorg for nære pårørende.

Innsatsområdet valgfrihet

Utvalget foreslår programsatsing for frie utdanningsvalg og en trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet.

Utvalget viser i sin gjennomgang at det er store forskjeller og kjønnsstereotyper i gutters og jenters utdanningsvalg. Dette bidrar til det svært kjønnsdelte arbeidsmarkedet vi har i Norge. Akademikerne er enig i at det er behov for en langsiktig innsats for å motvirke at tradisjonelle kjønnsroller blir førende for utdanningsvalg. Blant akademikergruppene har vi siden midten av 80-tallet sett en klar utvikling i retning av økende kvinneandel der denne i utgangspunktet var lav. Også tradisjonelt mannsdominerte studier i teknisk- naturvitenskapelige fag har hatt en positiv utvikling de senere år, blant annet er kvinneandelen økt blant sivilarkitekter og sivilingeniører. Samtidig ser vi at for eksempel Teknas kvinnelige medlemmer er markant mer representert i såkalte ”mykere” fag som kjemi, mens de er mindre representert innen for eksempel IT.

De største kjønnsforskjellene blant våre grupper finner vi når vi ser på sektortilhørighet innen utdanningsgruppene. Der er hovedbildet at menn er

overrepresentert i privat sektor, kvinner i offentlig sektor. Når gjennomsnittsårlønnen i de to sektorene avviker med drøyt 200 000 kroner, får dette store konsekvenser for likelønn. Menn er også dobbelt så tilbøyelig til å drive egen næringsvirksomhet sammenlignet med kvinner.

Program for frie utdanningsvalg

Akademikerne er ikke uenig i utvalgets forslag om landsdekkende program for frie utdanningsvalg med en pedagogisk satsing i barnehagene og i grunnopplæringen. Vi vil imidlertid i større grad enn det vi opplever utvalget gjør legge vekt på betydningen av likestillingsperspektivet i rådgivingen i skolen generelt. Spesielt er den rådgiving som skjer i faget utdanningsvalg viktig. Skolens veiledning og veiledere og bevisstgjøring av rådgivere er et viktig område.

Kjønnspoeng og likestillingspoeng

Utvalget foreslår at det etableres en ny ordning med likestillingsstipend på ca 30 prosent av Lånekassens studiestøtte for det (sterkt) underrepresenterte kjønn, eller der kvinner eller menn med innvandrerbakgrunn er sterkt underrepresentert. Forslaget vil for eksempel slik utvalget teknisk foreslår å utforme dette basert på dagens tall gi mannlige studenter stipend om de velger veterinærfag, og kvinnelige studenter stipend på IKT-studier. Akademikerne støtter stipendforslaget, vi har stor tro på at dette vil ha ønsket effekt. Dette gir reelle insentiver til å ta utradisjonelle valg, noe som positivt vil påvirke det kjønnssegregerte arbeidsmarkedet. Vilkåret er at ordningen skjer i samsvar med norsk lovverk og internasjonale forpliktelser.

Utvalget foreslår også at Kunnskapsdepartementet etablerer en mer systematisk og målrettet bruk av ordningen med kjønnspoeng enn det vi har i dag. Det foreslås at departementet gjennomgår hvilke fag som oppfyller kriteriene for suksess og jevnlig reviderer bestemmelsene om bruk av kjønnspoeng. Akademikerne støtter bruk av kjønnspoeng der dette faktisk har effekt. Et eksempel på slik effekt viser erfaringene med kjønnspoeng ved NTNU, der kjønnspoeng har bidratt til å øke kvinneandelen på alle fag innenfor sivilingeniørstudier. Som utvalget selv påpeker er det samtidig viktig at det må være høye karakterkrav, det må være mange søkere,

og mange søkere må ligge rett under kravet for å komme inn. Dessuten må det være en forutsetning at det er en særlig skjev kjønnsfordeling.

Trepartsavtale for likestilling

Utvalget foreslår å etablere en trepartsavtale for likestilling mellom myndighetene og hovedorganisasjonene på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden. Ideen er at dette skal bygges opp etter mønster av IA-avtalen, med nasjonal og lokal avtaleinngåelse. Utvalget foreslår at redegjørelsesplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven skal bortfalle for virksomheter som inngår i trepartsavtalen. Utvalget foreslår at avtalen forankres og følges opp i det som kalles Forum for likestilling i arbeidslivet.

Akademikerne er positivt til trepartsamarbeid om likestilling. Det er vedvarende likestillingsutfordringer i arbeidslivet, norsk arbeidsliv er et av verdens mest kjønnsdelte. Trepartsamarbeid, på alle nivå, er en av de viktigste måtene vi i Norge møter slike utfordringer på. Innholdet i et slikt samarbeid må partene og myndighetene sammen komme frem til, vi tror at incentiver som at redegjørelsesplikten skal bortfalle kan ha noe for seg.

Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd bør være arenaen for dette samarbeidet på politisk nivå. Arbeids- og pensjonspolitisk råd ledes av Arbeidsministeren, og man har tradisjon for at andre fagstatsråder trekkes inn, eksempelvis har Barne- og likestillingsministeren vært der ved flere anledninger. Vi mener det nettopp er viktig å ha et så helhetlig perspektiv som mulig på arbeidslivet i denne sammenhengen; både BLD og AD forvalter viktige lover og virkemidler på dette området, og forankring i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd vil bidra til dette. Hvis arbeidet forankres smalere – det vil si i BLD – vil en effekt være at de arbeidslivsreguleringene som ligger utenfor BLD – eksempelvis arbeidstidsbestemmelsene og håndheving av disse som er veldig viktige i forhold til kjønn og likestilling i arbeidslivet – settes til side.

Innsatsområdet fordeling

Hvordan menn og kvinner kombinerer arbeid og familie-/omsorgsoppgaver er vesentlig for å forstå, forklare og endre kjønnsforskjeller i arbeidslivet. Som utvalget også refererer er bildet slik at menn jobber mer og er mindre hjemme når de får barn, mens kvinner gjør det motsatte. Denne forskjellen forplanter seg med konsekvenser for senere yrkesliv.

Foreldrepenger, selvstendig rett for fedre, tredeling av foreldrepermisjonen

Utvalget foreslår blant annet selvstendig rett for fedre til foreldrepenger og omfang av foreldrepenger basert på egen stillingsandel, at foreldrepengeperioden deles i tre like store deler, at det innføres omsorgspenger i 10 dager ved omsorg for nære pårørende. Akademikerne støtter disse forslagene.

Dagens regler om uttak av foreldrepenger, hvor fars rettigheter er avhengig av mors opptjening og mors aktivitet etter fødsel bidrar til å sementere uønskede skjevheter mellom menn og kvinner. Likestillingsombudet har påpekt at dagens regler er ulovlig forskjellsbehandling av fedre. Akademikerne har lenge etterlyst regelendringer på dette området.

Utvalget anbefaler at foreldrepermisjon etter fødsel deles i tre like store deler; mødrekvote, fedrekvote og en felles del. Akademikerne støtter en slik reell tredeling.

Utvalget har også vurdert om taket for utbetaling av foreldrepenger skal økes, men har ikke funnet å prioritere dette. Vi mener at det å fjerne dagens tak for opptjening på 6 G for begge foreldre ville gi en atskillig jevnere kjønnsfordeling i forhold til foreldrepermisjonen. Når det ikke gis full, eller tilnærmet full lønn under foreldrepermisjon hemmer dette særlig menns omsorgsrolle all den tid menn gjennomsnittlig tjener mer enn kvinner. I store deler av arbeidslivet har arbeidstagerne gjennom tariffavtaler eller andre bestemmelser i praksis rett til full

lønn. I den grad lovbestemt rett til full lønn har økonomiske konsekvenser som ikke er kjent, bør dette utredes.

Omsorgspenger ved nære pårørendes sykdom

Utvalget foreslår at det innføres rett til omsorgspenger i 10 dager for nære pårørende tilsvarende omsorgspenger ved barns sykdom etter folketrygdloven.

Akademikerne støtter dette forslaget. I et samfunn der det høy yrkesdeltagelse er viktig, er det viktig at det legges til rette for ulike livssituasjoner og omsorgsforpliktelser. Vi vil understreke at det er viktig at denne retten også omfatter selvstendig næringsdrivende. Disse mangler i dag rettigheter i forhold til omsorg for syke barn. Dette er ett av flere elementer i det som hemmer kvinner fra å drive egen næringsvirksomhet.

Avslutning

Utvalget har hatt en bred og grundig gjennomgang og Akademikerne mener at innstillingen er et viktig bidrag for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk. Utvalget påpeker en rekke kunnskapshull, ikke minst på områdene arbeids- og familietilpasninger, kjønnssegregering i utdanning og arbeidsliv og effekten av velferdsordninger og yrkesdeltagelse. Dette er områder det er viktig å følge opp i ny forskning.

Med vennlig hilsen

Akademikerne

Nina Sverdrup Svendsen
utredningssjef